



Sygn. akt I NSNc 641/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Roman Adam Markiewicz (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa A. Sp. z o.o. Sp. k.

przeciwko Z. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 września 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Białymstoku z 14 listopada 2011 r., sygn. VIII GNc 3428/11,

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

W dniu 24 kwietnia 1998 r. Miasto Stołeczne Warszawa (Gmina Warszawa¹) zawarło ze Spółdzielnią „B.” z siedzibą w W. (dalej także: Spółdzielnia) w formie aktu notarialnego rep. A nr [...], umowę dzierżawy gruntu o powierzchni 15.275 m²

stanowiącego własność Gminy Warszawa¹, na który składało się kilka działek położonych w Warszawie w rejonie ulic [...], [...] i [...]. Umowę zawarto na 30 lat (od 1 maja 1998 r. do 30 kwietnia 2028 r.) z zastrzeżeniem zawartym w § 2 ust. 2, że przeznaczeniem terenu jest wybudowanie na nim i prowadzenie hali targowej oraz budowa dwóch budynków plombowych. Ponadto umowa dzierżawy (§ 9 ust. 1 pkt b) przewidywała możliwość wypowiedzenia umowy przez Wydierżawiającego w przypadku pojawienia się zaległości w zapłacie czynszu za co najmniej dwa pełne okresy płatności.

Następnie w dniu 2 czerwca 1998 r. Spółdzielnia „B.” z siedzibą w W. zawarła z Z. J. na okres 3 miesięcy (od 1 maja 1998 r. do 31 lipca 1998 r.) umowę najmu gruntu o powierzchni 18 m² pod obiektem nr [...] znajdujących się przy ul. [...] w celu prowadzenia działalności handlowej (usługowej) zgodnie z wpisem w ewidencji działalności gospodarczej najemcy (por. § 3). Czynsz miesięczny ustalono w wysokości 207,18 zł. (§ 5). W § 10 lit. a umowy przewidziano możliwość rozwiązania umowy przez wynajmującego w przypadku, gdy najemca zalega w zapłacie czynszu za co najmniej dwa pełne okresy płatności. W dniu 17 listopada 1998 r. strony podpisały aneks do tejże umowy, którym przedłużono najem na okres od 1 października 1998 r. do 15 lutego 1999 r. oraz ustalono na ten czas czynsz w wysokości 810 zł. miesięcznie.

W dniu 27 czerwca 2011 r. Spółdzielnia „B.” w W. dokonała cesji wierzytelności w wysokości 108 000 zł. na rzecz A. sp. j. Wierzytelność miała przysługiwać Spółdzielni z tytułu bezumownego korzystania przez Z. J. w terminie od 1 kwietnia 2001 r. do 31 marca 2011 r. z gruntu przy ul. [...] w W., do którego tytuł prawny posiadała Spółdzielnia, a na którym posadowiony był obiekt handlowy nr [...] użytkowany przez Z. J.. W dniu 26 lipca 2011 r. podpisano aneks do wskazanej umowy cesji, którym kwotę wierzytelności ustalono na 97 200 zł.

Pozwem z 29 lipca 2011 r. A. sp. j. z siedzibą w N. (dalej: A. sp. j.), wniósł do Sądu Okręgowego w Białymstoku VII Wydział Gospodarczy żądanie wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i zasądzenie od Z. J. kwoty 97 200 zł. wraz z ustawowymi odsetkami z tytułu odszkodowania za bezumowne korzystanie przez pozwanego z gruntu przy ul. [...] w W. za okres od dnia 1 kwietnia 2002 r. do 30 kwietnia 2011 r. (109 miesięcy), do którego tytuł prawny

posiadała w tym okresie Spółdzielnia „B.”, a na którym posadowiony był obiekt handlowy nr [...] użytkowany przez pozwanego. Jak wskazano w uzasadnieniu pozwu, Spółdzielnia tytuł prawny do gruntu posiadała na podstawie umowy dzierżawy z dnia 24 kwietnia 1998 r., zawartej z Miastem Stołecznym Warszawa na okres 30 lat (od 1 maja 1998 r. do 30 kwietnia 2028 r.), a jej prawa do nieruchomości wynikające z tej umowy wpisane są do księgi wieczystej KW nr [...].

Swoje roszczenie powód wywodził z zawartej ze Spółdzielnią „B.” w W. umowy cesji wierzytelności z dnia 27 czerwca 2011 r., wynikającej z tytułu bezumownego korzystania przez pozwanego z obiektu handlowego położonego na nieruchomości przy ul. [...] w W., zaś dochodzona kwota stanowi sumę nieuiszczonych przez pozwanego należności z tytułu bezumownego zajmowania gruntu, w wysokości 900 zł. miesięcznie za 8 m² w okresie od 1 kwietnia 2002 r. do 30 kwietnia 2011 r., tj. przez okres 109 miesięcy. Jak dalej wskazał powód, wysokość należności została wyliczona na podstawie uchwały Zarządu Spółdzielni „B.” z dnia 5 listopada 1998 r., w której określono, iż czynsz za najem metra kwadratowego nieruchomości pod pawilon wynosiła 112,50 zł miesięcznie.

Do pozwu powód dołączył m.in. dokumenty w postaci umowy cesji wierzytelności z dnia 27 czerwca 2011 r. i aneksu do tej umowy z dnia 26 lipca 2011 r.; umowy dzierżawy terenu „B.” z dnia 24 kwietnia 1998 r. zawartej pomiędzy Spółdzielnią „B.” z siedzibą w W. a Gminą Warszawa1 (Dzielnica 2); odpisu z księgi wieczystej nr [...] z dnia 2 marca 2011 r.; umowy najmu terenu zawartej 2 czerwca 1998 r. pomiędzy Spółdzielnią „B.” w W., a Z. J. dotyczącą najmu lokalu nr [...] o powierzchni 18 m² na targowisku przy ul. [...], na okres do dnia 31 lipca 1998 r. oraz aneks do tej umowy z dnia 17 listopada 1998 r., którym m.in. przedłużono umowę najmu ww. lokalu na okres od dnia 1 października 1998 r. do 15 lutego 1999 r.; zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej pozwanego z dnia 25 maja 2011 r., z którego wynikało, że Z. J. jest wpisany do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez m. st. Warszawa, a zakład główny działalności gospodarczej położony jest w W. przy ul. [...], a data rozpoczęcia działalności to 15 października 1994 r.; wezwania do zapłaty z dnia 26 lipca 2011 r. skierowanego przez powoda do pozwanego.

Sąd Okręgowy w Białymstoku, z uwagi na kwotę żądania wskazaną w pozwie, uznał się niewłaściwym i postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2011 r. sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białymstoku Sądowi Gospodarczemu.

Sąd Rejonowy w Białymstoku Sąd Gospodarczy VIII Wydział Gospodarczy wydał w dniu 14 listopada 2011 r. nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym sygn. VIII GNc 3428/11, na mocy którego nakazał pozwanemu Z. J., aby zapłacił powodowi A. sp. j. kwotę 97 200,00 zł wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 30 lipca 2011 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 4 832,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3 617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w terminie 2 tygodni od doręczenia nakazu albo aby wniósł w tym terminie sprzeciw.

Odpis orzeczenia wraz z odpisem pozwu został wysłany pozwanemu na adres wskazany przez powoda (ul. [...] w W.), który był zgodny z załączonym do pozwu zaświadczeniem z ewidencji działalności gospodarczej pozwanego z dnia 25 maja 2011 r. Pozwany Z. J. pomimo dwukrotnego awiza nie odebrał przesyłki i została ona złożona do akt sądowych ze skutkiem doręczenia z dniem 6 grudnia 2011 r.

W dniu 17 stycznia 2012 r. nadano nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności, przez co zaskarżone orzeczenie stało się tytułem wykonawczym, na podstawie, którego wobec dłużnika Z. J. zaczęła toczyć się egzekucja komornicza o sygn. akt KM [...].

W dniu 9 marca 2012 r. do Sądu Rejonowego w Białymstoku wpłynął sporządzony przez profesjonalnego pełnomocnika sprzeciw pozwanego z dnia 6 marca 2012 r. od wydanego nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jego złożenia. W uzasadnieniu wskazano, że pozwanemu nie został skutecznie doręczony nakaz zapłaty, co pozbawiło go możliwości działania. Informację o wydaniu nakazu zapłaty pozwany powziął od członka rodziny w dniu 28 lutego 2012 r., który przedstawił mu pismo od Komornika przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi - Południe. Podniósł, że to na powodzie ciążył obowiązek wskazania prawidłowego adresu zamieszkania pozwanego, czego ten jednak nie uczynił. Jednocześnie pełnomocnik pozwanego nie wskazał innego adresu pod którym Z. J. miał przebywać w czasie wysłania do niego nakazu zapłaty,

ani okoliczności, która miałaby usprawiedliwić przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu. Ponadto w piśmie zaznaczono, że żądanie powoda jest bezpodstawne, gdyż wierzytelność, jaką powód nabył od Spółdzielni nie istniała, z uwagi na dokonane przez m. st. Warszawa w dniu 8 stycznia 2001 r., skuteczne wypowiedzenie Spółdzielni umowy dzierżawy gruntu, na którym mieściło się targowisko. Zdaniem pozwanego, z uwagi na powyższe powód nie posiadał legitymacji procesowej do wytoczenia powództwa. Dalej podniósł również zarzut przedawnienia roszczenia oraz okoliczność, że powód nie wykazał dochodzonego roszczenia i jego wysokości. Do sprzeciwu tego dołączył m.in. odpowiedzi na wezwania do zapłaty (z dnia: 16 grudnia 2010 r., 14 lutego 2011 r., 21 lutego 2011 r., 11 kwietnia 2011 r. i 13 kwietnia 2011 r.) kierowane do Z. J. przez Spółdzielnię „B.” i powoda, w których powołując się na ww. przyczyny, kwestionował zobowiązania Z. J. wobec powoda i Spółdzielni oraz dokument o nazwie Wystąpienie Pokontrolne, z którego wynikały zaległości w zapłacie czynszu dzierżawy przez Spółdzielnię na rzecz m. st. Warszawy Dzielnicy2 Gminy Warszawa1.

Postanowieniem z dnia 13 marca 2012 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku oddalił wniosek Z. J. o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu oraz odrzucił sprzeciw od tego nakazu, jako wniesiony po terminie. W uzasadnieniu zazначył, iż pozwany nie wykazał, że jego adres znajdujący się w aktach sprawy jest błędny, a on nie odbiera kierowanej tam korespondencji. Podkreślił, że sam pozwany we wniosku o przywrócenie terminu oraz w sprzeciwie nie podał adresu miejsca swego pobytu, który byłby odmienny od wskazanego przez powoda, a nawet nie podniósł, że przebywał w tym czasie w innym miejscu, niż pod adresem zamieszkania.

Zażalenie na to postanowienie złożył pełnomocnik Z. J.. Postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2012 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku odrzucił zażalenie na ww. postanowienie w przedmiocie oddalenia wniosku o przywrócenie terminu wskazując, iż jest ono niedopuszczalne. Następnie postanowieniem z dnia 14 września 2012 r. sąd ten odrzucił zażalenie na postanowienie o odrzuceniu sprzeciwu pozwanego od nakazu zapłaty z uwagi na brak wniesienia w terminie opłaty sądowej od tego zażalenia.

Postanowieniem z dnia 24 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku wydał wierzycielowi dalszy tytuł wykonawczy w sprawie sygn. VIII GNc 3428/11 przeciwko Z. J., oznaczając go numerem „2” i wskazując, że został on wydany w celu ustanowienia hipoteki przymusowej na oznaczonej nieruchomości.

Na podstawie uchwały wspólników A. sp. j. z dnia 28 lipca 2016 r., rep. A nr [...] doszło do przekształcenia tej spółki w A. sp. z o.o. sp. k., która obecnie jest jej następcą prawnym.

Jak podniesiono w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokuratura Okręgowa w Białymstoku pismem z dnia 25 sierpnia 2017 r., wystąpiła do Sądu Rejonowego w Białymstoku ze skargą o wznowienie postępowania zakończonego nakazem zapłaty o sygn. VII GNc 3428/11. Skarga ta została odrzucona przez Sąd postanowieniem z dnia 20 grudnia 2017 r., VIII GO 1479/17. Odrzucenie nastąpiło z uwagi na to, że upłynął przewidziany w art. 407 § 1 k.p.c. trzymiesięczny termin prekluzyjny biegnący od dnia, w którym prokurator dowiedział się o podstawie wznowienia.

Pismem z 23 marca 2021 r. Prokurator Generalny wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 14 listopada 2011 r., sygn. VIII GNc 3428/11 w sprawie z powództwa A. sp. j. przeciwko Z. J. o zapłatę (obecnie następca prawny to A. sp. z o.o. sp.k.).

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. 2021. poz. 1904 ze zm.; dalej: u.SN), zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i art. 64 ust. 1 Konstytucji RP, takich jak godność człowieka i prawo do własności poprzez bezpodstawne orzeczenie przez Sąd Rejonowy w Białymstoku nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 14 listopada 2011 r., o sygn. VIII GNc 3428/11 obowiązku zapłaty przez Z. J. na rzecz A. Sp. j. kwoty 97 200,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 lipca 2011 r. do dnia zapłaty, w sytuacji gdy wierzytelność A. Sp. j. wobec Z. J. nie istniała, a więc Sąd obciążył pozwanego obowiązkiem zapłaty kwoty 97 200,00 zł bez podstawy prawnej, i tym samym naruszył prawo ww. do własności i godności, obciążając bezprawnie Z. J.

nieistniejącym względem niego zobowiązaniem, co skutkowało wszczęciem egzekucji komorniczej;

2. rażące naruszenie prawa, tj. art. 499 pkt 2 k.p.c. i art. 498 § 2 k.p.c. w zw. z art. 509 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 58 § 1 k.c. przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym w sytuacji, gdy z treści pozwu i dołączonych do niego dokumentów nie wynikało by powód skutecznie nabył wierzytelność, która miałaby przysługiwać Spółdzielni B. z siedzibą w W. wobec Z. J., więc A. sp. j. nie miał legitymacji czynnej do wystąpienia z powództwem, albowiem nabył wierzytelność od podmiotu nieuprawnionego do jej zbycia, a nadto nie wykazał, że Z. J. bezumownie korzystał z przedmiotu za używanie, z którego domagał się zapłaty na swoją rzecz, więc okoliczności będące podstawą żądania zapłaty budziły uzasadnione wątpliwości co skutkowało brakiem możliwości wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i sprawa winna być skierowana na rozprawę.

Prokurator Generalny na podstawie art. 91 § 1 u.SN wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białymstoku z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Ponadto wniósł o wydanie przez Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Białymstoku VIII Wydział Gospodarczy sygn. VIII GNc 3428/11 do czasu zakończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej, z uwagi na grożącą Z. J. niepowetowaną szkodę wynikającą z powadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi-Południe K. K. pod sygn. Km [...] egzekucji z jego majątku, w tym nieruchomości.

Sąd Rejonowy w Białymstoku w dniu 2 kwietnia 2021 r. wydał postanowienie, VIII GNc 3428/11 o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Białymstoku VIII Wydziału Gospodarczego w sprawie VIII GNc 3428/11 do czasu zakończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego.

Skarżący wskazał, że choć od wydania zaskarżonego nakazu upłynęło już ponad 5 lat, to prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, a przede wszystkim zagwarantowane na poziomie konstytucyjnym prawo do własności pozwanego i prawo godności, a nadto konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Pismem z 15 lipca 2021 r. w odpowiedzi na skargę powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jako niezasadna, podlegała oddaleniu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego - a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna, w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Stosownie do art. 115 § 1 u.SN, jedynie przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku, zgodnie z art. 115 § 1a u.SN, skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie ustawy,

może być wniesiona jedynie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto, od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1 u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczególnych - uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego i

znajduje głębokie uzasadnienie aksjologiczne. Z tego względu - jak wskazuje się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) - nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (zob. wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., Riabikh przeciwko Rosji, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Dopuszczalny na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka środek kontroli musi wobec tego sprawiedliwie wyważyć między prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Dokonując wstępnej oceny skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia jakichkolwiek innych okoliczności, które mogłyby uzasadniać ocenę, że w niniejszej sprawie jest ona niedopuszczalna, co skutkowałoby jej odrzuceniem *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, który jest jednym z dwóch podmiotów wskazanych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. Zaskarżony nakaz zapłaty nie może także zostać uchylony ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Ponadto, jest to pierwsza skarga nadzwyczajna w niniejszej sprawie. Reasumując, należy stwierdzić, że nie zachodzą przeszkody do merytorycznego rozpoznania wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny podstaw szczegółowych, a następnie dopiero przeprowadzić ocenę tego, czy w przypadku uznania jednej z przesłanek szczególnych skargi za uzasadnioną, wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna). W rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny sformułował przeciwko zaskarżonemu nakazowi zapłaty wydanemu 14 listopada 2011 r. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Białymstoku, sygn. VIII GNc 3428/11, zarzuty odwołujące się do dwóch przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Prokurator Generalny formułując przesłankę szczegółową skargi nadzwyczajnej zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa procesowego oraz materialnego tj. art. 499 pkt 2 k.p.c. i art. 498 § 2 k.p.c. w zw. z art. 509 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 58 § 1 k.c.

Zgodnie z brzmieniem, w dniu wydania zaskarżonego orzeczenia, wskazanych przepisów postępowania, tj. art. 499 pkt 2 k.p.c.; art. 498 § 2 k.p.c., wedle art. 499 pkt 2 k.p.c. w zw. art. 498 § 2 k.p.c. zasadą jest wydanie nakazu zapłaty, a w razie sytuacji wyjątkowej tj. braku podstaw do jego wydania skierowanie sprawy do postępowania zwykłego.

Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie wyżej wskazanych przepisów wskazując, że doszło do niego przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, w sytuacji gdy z treści pozwu i dołączonych do niego dokumentów nie wynikało, by powód skutecznie nabył wierzytelność, która miałaby przysługiwać Spółdzielni „B.” z siedzibą w W. wobec Z. J., więc A. sp. j. nie miał legitymacji czynnej do wystąpienia z powództwem, albowiem nabył wierzytelność od podmiotu nieuprawnionego do jej zbycia, a nadto nie wykazał, że Z. J. bezumownie korzystał z przedmiotu za używanie, którego domagał się zapłaty na swoją rzecz, a więc okoliczności będące podstawą żądania zapłaty budziły uzasadnione wątpliwości, co skutkowało brakiem możliwości wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i sprawa winna być skierowana na rozprawę.

Powyższe zarzuty nie mogą jednak zostać uznane za zasadne, bowiem – wbrew temu, co sądzi Skarżący – sąd wydając zaskarżony nakaz zapłaty postąpił

w sposób zgodny z przepisami prawa. Należy bowiem zwrócić uwagę, że do pozwu dołączone były dokumenty w postaci:

- umowy cesji wierzytelności z dnia 27 czerwca 2011 r. i aneksu do tej umowy z dnia 26 lipca 2011 r.;

- umowy dzierżawy terenu „B.” z dnia 24 kwietnia 1998 r. zawartej w formie aktu notarialnego pomiędzy Spółdzielnią B. z siedzibą w W. a Gminą Warszawa1 (Dzielnica2);

- odpisu z księgi wieczystej nr [...];

- umowy najmu terenu zawartą dnia 2 czerwca 1998 r. pomiędzy Spółdzielnią B. w W., a Z. J. dotyczącą najmu lokalu nr [...] o pow. [...] na targowisku przy ul. [...], na okres do dnia 31 lipca 1998 r. oraz aneks do tej umowy z dnia 17 listopada 1998 r., którym m.in. przedłużono umowę najmu ww. lokalu na okres od dnia 1 października 1998 r. do 15 lutego 1999 r.;

- zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej Z. J. z dnia 25 maja 2011 r., z którego wynikało, że Z. J. jest wpisany do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez m. st. Warszawa, zakład główny działalności gospodarczej położony jest w W. przy ul. [...] lok. [...], a data rozpoczęcia działalności to 15 października 1994 r.

W takich okolicznościach, kiedy sąd dysponował załączonymi do pozwu dokumentami, które nie budziły wątpliwości w kwestii posiadania przez powoda legitymacji procesowej oraz uprawnienia do żądania spełnienia świadczenia przez Z. J., sąd działał prawidłowo wydając nakaz zapłaty i nie można zarzucić wydanemu orzeczeniu naruszenia prawa.

Jeśli nawet istniały okoliczności, które mogłyby wydanie nakazu uniemożliwić, sąd nie miał o nich wiedzy i nakaz mógł wydać. Pozwany Z. J. mógł wnieść sprzeciw od nakazu zapłaty i dochodzić swoich praw. Co prawda pozwany przy pomocy profesjonalnego pełnomocnika - radcy prawnego wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu, jednak wniosek ten nie zawierał uzasadnienia, dlatego pozwany nie ponosi winy za przekroczenie terminu do wniesienia sprzeciwu. Pozwany nie podał też innego (niż w aktach sprawy) adresu pod którym miałby w dniu doręczenia przesyłki sądowej przebywać.

Wobec tego sąd wniosek ten prawidłowo oddalił, a w konsekwencji czego sprzeciw jako wniesiony po terminie odrzucił, nie badając go merytorycznie.

Wobec powyższego nie można twierdzić, że orzeczenie wydane w dniu 14 listopada 2011 r. na podstawie załączonych do pozwu dokumentów było wydane bezpodstawnie. W rezultacie, zarzut naruszenia przepisów Konstytucji RP również należało uznać za niezasadny, bowiem uzasadniając naruszenie konstytucyjnych zasad i praw, takich jak godność człowieka (art. 30 Konstytucji RP) i prawo do własności (art. 64 ust. 1 Konstytucji RP) Prokurator Generalny wskazał, że do naruszeń tych doszło przez bezpodstawne orzeczenie przez Sąd Rejonowy w Białymstoku nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 14 listopada 2011 r., o sygn. VIII GNc 3428/11 obowiązku zapłaty przez Z. J. na rzecz A. sp. j. kwoty 97 200,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 lipca 2011 r. do dnia zapłaty, w sytuacji gdy wierzytelność A. sp. j. wobec Z. J. nie istniała, a więc Sąd obciążył pozwanego obowiązkiem zapłaty kwoty 97 200,00 zł bez podstawy prawnej i tym samym naruszył prawo ww. do własności i godności, obciążając bezprawnie Z. J. nieistniejącym względem niego zobowiązaniem, co skutkowało wszczęciem egzekucji komorniczej.

W badanej skardze, Skarżący upatruje przyczyny naruszenia art. 64 ust. 1 Konstytucji RP w wydaniu przez sąd zaskarżonego nakazu zapłaty w okolicznościach, które powinny wzbudzać wątpliwości sądu. Nawet w sytuacji zasadności twierdzenia o wskazanych okolicznościach, przyjęcie, że naruszenie sfery konstytucyjnie chronionych praw majątkowych pozwanego nastąpiło w bezpośredniej konsekwencji wydania kwestionowanego nakazu zapłaty nie może być uznane za poprawne. Na tę kwestię należy bowiem spojrzeć całościowo. Wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty nie spowodowało bezpośrednio uszczerpienia w majątku pozwanego. Okoliczność taka mogła zaistnieć dopiero na etapie egzekucji prowadzonej na podstawie dalszego tytułu wykonawczego (potwierdzającego uprawnienie wierzyciela do prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji). Tytuł ten został wydany dopiero w dniu 24 listopada 2015 r. Skutek taki ma jednak ścisły związek z brakiem skutecznego działania samego pozwanego Z. J. tj. podjęciem nieudanej próby zakwestionowania wydanego nakazu zapłaty w drodze zgłoszenia sprzeciwu wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jego

wniesienia. Zatem oprócz działania sądu, istotne znaczenie w takich okolicznościach ma również postępowanie strony procesowej, która w należyty sposób nie wykorzystwała przysługujących jej środków prawnych zapewniających ochronę własności.

Nie można również przyjąć, że wydanie zaskarżonego orzeczenia doprowadziło w konsekwencji do naruszenia art. 30 Konstytucji RP. Zasada konstytucyjna zawarta w art. 30 Konstytucji RP, chroniąc godność człowieka, chroni jego człowieczeństwo. Do naruszenia konstytucyjnie chronionej godności orzeczeniem sądowym mogłoby zatem dojść w sytuacji zakwestionowania w tym orzeczeniu czyjegoś człowieczeństwa poprzez potraktowanie go w sposób nieludzki, nieliczący się z jego człowieczeństwem (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20). Biorąc pod uwagę, że Skarżący nie wskazał, na czym w istocie miałyby polegać naruszenie art. 30 Konstytucji RP, chroniącego godność człowieka, zarzut naruszenia godności pozwanego w niniejszej sprawie należało uznać za bezzasadny.

Należy jeszcze podkreślić, że wobec działania sądu w postępowaniu upominawczym na podstawie dołączonych do pozwu dokumentów, które nie budziły wątpliwości, a z których wynika zobowiązanie pozwanego, nie miał znaczenia podniesiony przez Skarżącego zarzut dotyczący nieistnienia względem pozwanego zobowiązania oraz nieskutecznego nabycia przez powoda wierzytelności. Sąd bowiem wydając zaskarżony nakaz zapłaty działał zgodnie z prawem, zaś pozwany Z. J. w tej sytuacji mógł rozważyć dochodzenie roszczenia na podstawie bezpodstawnego wzbogacenia powoda, które przysługuje przeciwko podmiotowi nieuprawnionemu (zwrot świadczenia nienależnego).

W związku z powyższym uznać trzeba, że zarówno przepisy prawa, jak i zasady, wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP wskazane w skardze, nie zostały naruszone przez wydanie zaskarżonego orzeczenia.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł

na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka, koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie ze skargi nadzwyczajnej.